2026. 13 (1)

Asian Journal "STEPPE PANORAMA"

ISSN 2710-3994

ISSN 2710-3994 (online)
Құрылтайшысы және баспагері: Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Ғылыми журнал Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінің Байланыс, ақпараттандыру және ақпарат комитетінде 2025 ж. 5 сәуірде тіркелген. Тіркеу нөмірі № KZ91VPY00116246. Жылына 6 рет жарияланады (электронды нұсқада).

Журналда тарих ғылымының *келесі бағыттары* бойынша ғылыми жұмыстар жарияланады: тарих, этнология.

Жарияланым тілдері: қазақ, орыс, ағылшын.

Редакция мен баспаның мекен-жайы:
050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК
Тел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59
Журнал сайты: https://ajspiie.com

© Ш.Ш. Уәлиханов атындағы
Тарих және этнология институты 2026
© Авторлар ұжымы, 2026

БАС РЕДАКТОР

Қабылдинов Зиябек Ермұқанұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, ҚР ҒЖБМ ҒКШ.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының бас директоры. (Қазақстан)

РЕДАКЦИЯЛЫҚ АЛҚА

Аутрам Алан (Outram Alan) — археология ғылымдарының докторы, Эксетер университеті, тарих және археология кафедрасының профессоры. (Ұлыбритания)
Аширов Адхамжон Азимбаевич — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Өзбекстан Республикасы Ғылым академиясының Тарих институтының Этнология және антропология орталығының меңгерушісі. (Өзбекстан)
Әбіл Еркін Аманжолұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты. (Қазақстан)
Әлімбай Нұрсан — тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнологияинститутының бас ғылыми қызметкері. (Қазақстан)
Вернер Кунтhиа (Werner Cynthia) — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Техас университеті. (АҚШ).
Дайнер Александр (Diener Alexander) – тарих ғылымдарының докторы, профессор. Канзас университеті. (АҚШ)
Жаркен Айгүл Мәліккызы — тарих ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)
Көкебаева Гүлжауhар Какенқызы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті. (Қазақстан)
Кригер Виктор (Kriege Viktor) — тарих ғылымдарының докторы, Нюрнбергтегі Баварциялық немістер мәдени орталығының (BKDR) ғылыми қызметкері. (Германия)
Оайон Изабель (Ohayon Isabelle) — тарих ғылымдарының кандидаты, профессор, CERCEC директорының орынбасары, Францияның Ұлттық ғылыми зерттеу орталығының (CNRS) қызметкері. (Франция)
Сабурова Татьяна — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Индиана университеті. (АҚШ)
Моррисон Александр (Morrison Alexander) — PhD, Оксфорд университетінің профессоры. (Ұлыбритания)
Муминов Әшірбек Құрбанұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Ислам тарихы, өнер және мәдениетғылыми-зерттеу орталығының аға ғылыми қызметкері IRCICA – İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi. (Түркия)
Римантас Желвис (Želvys Rimantas) — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Вильнюс педагогикалық университеті. (Литва)
Смағұлов Оразақ Смағұлұлы – тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, Балон ғылым академиясының корр.-мүшесі, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ғылым мен техниканың еңбек сіңірген қайраткері, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің профессоры. (Қазақстан)
Таймағамбетов Жәкен Қожахметұлы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰҒА академигі, ҚР Ұлттық музейі. (Қазақстан)
Томохико Уяма — PhD, Хоккайдо университетінің Славян және Еуразиялық зерттеулер орталығының профессоры (Жапония)
Ян У. Кэмпбелл (Ian W. Campbell) — PhD, Калифорния университетінің профессоры (АҚШ)

ЖАУАПТЫ РЕДАКТОР

Қаипбаева Айнагүл Толғанбайқызы — тарих ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының жетекші ғылыми қызметкері. (Қазақстан)

ҒЫЛЫМИ РЕДАКТОРЛАР

Қапаева Айжан Тоқанқызы — тарих ғылымдарының докторы, профессор, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих жәнеэтнология институтының Бас ғылыми қызметкері. (Қазақстан)
Кубеев Рустем Жаулыбайұлы — Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының ғылыми қызметкері. (Қазақстан)

ТЕХНИКАЛЫҚ ХАТШЫ

Бурханов Бимурад Бадритдинұлы — магистр, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының ғылыми қызметкері. (Қазақстан)
Копеева Сания Жуматайқызы — магистр, Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының қызметкері. (Қазақстан).

ISSN 2710-3994 (online)
Учредитель и издатель: РГП на ПХВ «Институт истории и этнологии им.Ч.Ч. Валиханова» Комитета науки Министерства науки и высшего образования Республики Казахстан

Научный журнал зарегистрирован в Комитете связи, информатизации и информации Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан, свидетельство о регистрации:
№ KZ91VPY00116246 от 03.04.2025 г. Публикуется 6 раза в год (в электронном формате).

В журнале публикуются научные работы *по следующим направлениям* исторической науки: история, этнология.

Языки публикации: казахский, русский, английский.
Адрес редакции и издательства:
050010 Республика Казахстан, г. Алматы, ул. Шевченко, д. 28
РГП на ПХВ Институт истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова КН МНВО РК
Тел.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59
Сайт журнала: https://ajspiie.com

© Институт истории и этнологии
имени Ч.Ч. Валиханова, 2026
© Коллектив авторов, 2026

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Кабульдинов Зиябек Ермуханович — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, генеральный директор Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова КН МНВО РК. (Казахстан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Абиль Еркин Аманжолович — доктор исторических наук, профессор, Депутат Мажилиса Парламента РК. (Казахстан)
Алимбай Нурсан — кандидат исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан)
Аутрам Алан (Outram Alan) — доктор археологических наук, профессор департамента археологии и истории Университета Эксетера. (Великобритания)
Аширов Адхамжон Азимбаевич — доктор исторических наук, профессор, заведующий Центром этнологии и антропологии Института истории Академии наук Республики Узбекистан. (Узбекистан)
Вернер Синтия (Werner, Cynthia) — доктор исторических наук, профессор. Техасский университет. (США)
Дайнер Александр (Diener Alexander) – доктор исторических наук, профессор. Канзасский университет (США)
Жаркен Айгуль Маликовна – доктор исторических наук, профессор Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилёва. (Казахстан)
Исмагулов Оразак Исмагулович — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, член-корр. Болонской академии наук, лауреат премии им. Ч.Ч. Валиханова, заслуженный деятель науки и техники, профессор Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. (Казахстан)
Кокебаева Гульжаухар Какеновна — доктор исторических наук, профессор Казахского национального университета имени Аль Фараби. (Казахстан)
Кригер Виктор (Kriege Viktor) — доктор исторических наук, научный сотрудник Баварского культурного центра немцев (BKDR) в Нюрнберге. (Германия)
Моррисон Александр (Morrison Alexander) — PhD, профессор Оксфордского университета. (Великобритания)
Муминов Аширбек Курбанович — доктор исторических наук, профессор, старший научный сотрудник Исследовательского центра исламской истории, искусства и культуры. IRCICA – İslâm Tarih, Sanat ve Kültür AraştırmaMerkezi. (Турция)
Оайон Изабель (Ohayon Isabelle) — кандидат исторических наук, профессор, заместитель директора CERCEC, сотрудник Национального центра научных исследований Франции (CNRS). (Франция)
Римантас Желвис (Želvys Rimantas) — доктор педагогических наук, профессор, Вильнюсский педагогическийуниверситет. (Литва)
Сабурова Татьяна — доктор исторических наук, профессор, Университет Индианы. (США)
Таймагамбетов Жакен Кожахметович — доктор исторических наук, профессор, академик НАН РК, Национальный музей РК. (Казахстан)
Томохико Уяма — PhD, профессор Центра славяно-евразийских исследований Хоккайдского университета (Япония)
Ян Кэмпбелл (Ian W. Campbell) — PhD, профессор Калифорнийского университета (США)

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

Каипбаева Айнагуль Толганбаевна — кандидат исторических наук, ведущий научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан)

НАУЧНЫЕ РЕДАКТОРЫ

Капаева Айжан Токановна — доктор исторических наук, профессор, главный научный сотрудник Института историии этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан).
Кубеев Рустем Джаулыбайулы — научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан).

ТЕХНИЧЕСКИЙ СЕКРЕТАРЬ

Бурханов Бимурад Бадритдинович — магистр, научный сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан)
Копеева Сания Жуматаевна — магистр, сотрудник Института истории и этнологии им. Ч.Ч. Валиханова. (Казахстан).

ISSN 2710-3994 (online)
Founder and publisher: RSE on REM “Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology" of the Committee of Science of the Ministry of Science and Higher Education of the Republic of Kazakhstan

The scientific journal is registered at the Committee for Communications, Informatization and Information of the Ministry for Investments and Development of the Republic of Kazakhstan, registration certificate: No. KZ91VPY00116246 dated 03.04.2025. The journal is published 6 times a year (in electronic format).

The journal publishes scientific works in the *following areas* of historical science: history, ethnology.

Publication languages: Kazakh, Russian, English.
Editorial and publisher address:
28 Shevchenko Str., 050010, Almaty, Republic of Kazakhstan
RSE on REM Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology CS MSHE of the Republic of Kazakhstan
Tel.: +7 (727) 261-67-19, +7 (727) 272-47-59
Journal website: https://ajspiie.com

© Ch.Ch. Valikhanov Institute
of History and Ethnology, 2026
© Group of authors, 2026

EDITOR-IN-CHIEF

Kabuldinov Ziabek Ermukhanovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, General Director of Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology SC MSHE RK. (Kazakhstan)

EDITORIAL BOARD

Abil Yerkin Amanzholovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Member of the Mazhilis of the Parliament of the RK.(Kazakhstan)
Alimbay Nursan — Candidate of Historical Sciences, Professor, Chief Researcher at the Ch.Ch. Valikhanov Institute of History andEthnology. (Kazakhstan)
Azimqulov Javohir — Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Center for Ethnology and Anthropology at the Institute of History, Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan. (Uzbekistan)
Diener Alexander – Doctor of Political Science, Professor, University of Kansas. (USA)
Ian W. Campbell — PhD, Professor at the University of California (USA)
Ismagulov Orazak Ismagulovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan, Corresponding Member of Bologna Academy of Sciences, winner of Ch.Ch. Valikhanov Award, Honored Worker of Science and Technology, Professor of L.N. Gumilyov University. (Kazakhstan)
Kokebayeva Gulzhaukhar Kakenovna — Doctor of Historical Sciences, Professor at the Al Farabi Kazakh National University. (Kazakhstan)
Kriege Viktor — Doctor of Historical Sciences, Researcher at the Bavarian Cultural Center of Germans (BKDR) in Nuremberg. (Germany)
Morrison Alexander — PhD, Professor, University of Oxford. (UK)
Muminov Ashirbek Kurbanovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Senior Researcher at the Research Center for IslamicHistory, Art and Culture. IRCICA (İslвm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi). (Turkey)
Ohayon Isabelle — Candidate of Historical Sciences, Professor, Deputy Director of CERCEC, Researcher at the French National Center for Scientific Research (CNRS). (France)
Outram Alan — Doctor of Archaeological Sciences, Professor in the Department of Archaeology and History at University of Exeter. (Britain)
Rimantas Želvys — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vilnius Pedagogical University. (Lithuania)
Saburova Tatiana — Doctor of Historical Sciences, Professor, Indiana University. (USA)
Taimagambetov Zhaken Kozhakhmetovich — Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of the National Academy ofSciences of the Republic of Kazakhstan, National Museum of the Republic of Kazakhstan. (Kazakhstan)
Werner, Cynthia — Doctor of Historical Sciences, Professor, Texas university. (USA)
Tomohiko Uyama — PhD, Professor at the Slavic-Eurasian Research Center, Hokkaido University. (Sapporo, Japan)
Zharken Aigul — Doctor of Historical Sciences, Professor at L.N. Gumilyov Eurasian National University. (Kazakhstan)

EXECUTIVE EDITOR

Kaipbayeva Ainagul Tolganbayevna — Candidate of Historical Sciences, leading researcher at Ch.Ch. Valikahnov Institute of Historyand Ethnology (Kazakhstan).

ACADEMIC EDITOR

Kapaeva Aizhan Tokanovna — Doctor of Historical Sciences, Professor, Chief Researcher at the Ch.Ch. Valikhanov Institute of Historyand Ethnology. (Kazakhstan)
Kubeyev Rustem Dzhaulybayuly — researcher at Ch.Ch. Valikahnov Institute of History and Ethnology. (Kazakhstan)

TECHNICAL SECRETARY

Burkhanov Bimurad Badritdinovich — Master’s, researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology.(Kazakhstan)
Kopeyeva Saniya Zhumataevna — Master’s, researcher at Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology. (Kazakhstan)

ТАРИХ / ИСТОРИЯ / HISTORY

Published in the Republic of Kazakhstan
Asian Journal "Steppe Panorama"
Has been issued as a journal since 2014
ISSN 2710-3994.
Vol. 13. Is. 1, pp. 241-255, 2026
Journal homepage: https://ajspiie.com

FTAXP / МРНТИ / IRSTI 03.20
https://doi.org/10.51943/2710-3994_2026_13_1_241-255

KAZAKHSTANI PRISONERS OF WAR IN NAZI CONCENTRATION CAMPS DURING THE SECOND WORLD WAR: POSSIBILITIES FOR RECONSTRUCTING INDIVIDUAL FATES ON THE BASIS OF ARCHIVAL CARD FILES

Aliya Amangalykyzy Sissenbayeva[1], *Manara Chaltenovna Kalybekova*[2], *Nurbolat Askerovich Abuov*[3]

[1]Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology
3 year doctoral student of Al-Farabi Kazakh National University
(71, Al-Farabi Ave., 050040, Almaty, Kazakhstan)
https://orcid.org/0000-0002-5299-8250. E-mail: aliya.sysenbaeva@mail.ru

[2]Ch.Ch. Valikhanov Institute of History and Ethnology
(28, Shevchenko Str., 050010 Almaty, Republic of Kazakhstan)
Candidate of Historical Sciences.
https://orcid.org/0000-0001-5194-6136. E-mail: k.manara@gmail.com

[3]Branch of the Ch.Ch.Valikhanov Institute of History and Ethnology in Petropavlovsk
(86, Pushkin Street, 150000 Petropavlovsk, Kazakhstan)
Candidate of Historical Sciences, the Head of the Branch
https://orcid.org/0000-0002-5843-3365. E-mail: abuovnur@mail.ru

© Valikhanov IHE, 2026
© Sissenbayeva A.A., Kalybekova M.Ch., Abuov N.A., 2026

Abstract. *Introduction.* During the Second World War, millions of Soviet servicemen were captured by Nazi German forces. Among them were soldiers conscripted from the territory of Kazakhstan. However, for a long time, the fate of Kazakhstani prisoners of war was not examined as an independent issue in historical research and was addressed only within the general context of the history of Soviet prisoners of war. Ideological constraints of the Soviet period prevented a comprehensive study of the problem of captivity, and the very fact of being taken prisoner was often assessed negatively. After Kazakhstan gained independence, access to previously closed archival collections expanded within national historical scholarship. As a result, based on the materials of the Central Archive of the Ministry of Defense of the Russian Federation and the electronic resource "Memory of the People", it became possible to study individual prisoner-of-war record cards. These data make it possible to reconstruct the specific fates of Kazakhstani soldiers, the circumstances of their capture, the duration of their imprisonment, and the causes of their deaths. This article examines the fates of Kazakhstani soldiers who were held in prisoner-of-war camps during the Second World War on the basis of archival card files. *Goals and objectives* of the study are to analyze and introduce into scholarly circulation information on the fates of Kazakhstani soldiers who were held in German prisoner-of-war camps during the Second World War, based on archival card files. To achieve this aim, the following objectives were set: to examine individual prisoner-of-war cards as the main source; to identify places of capture, detention camps, and data on the deaths of Kazakhstani soldiers; to analyze the fates of specific individuals using materials from Stalag No. 316, Stalag No. 337 (the

Lesnoy death camp), and Stalag 324; to determine the source-study significance of archival data; and to demonstrate the level of scholarly research on the issue of Kazakhstani prisoners of war. *Research Results*. The study established that archival card files are one of the most important sources for reconstructing the fates of Kazakhstani prisoners of war. Individual cards contain information on the soldier's name and surname, year and place of birth, nationality, military rank, place of capture, name of the camp, physical characteristics, and date of death. As a result of the analysis, the dire conditions of Soviet soldiers, including those from Kazakhstan, who were held in Stalag No. 316 in Poland, as well as Stalag No. 337 and Stalag No. 324 in Belarus, were revealed. Archival data indicate that most of them died between 1941 and 1943 as a result of starvation, disease, forced labor, and the brutal camp regime. Causes of death are often recorded in a generalized form, which is a characteristic feature of Nazi camp documentation. At the same time, information on places of birth and personal data allows for the reliable identification of their origin from Kazakhstan. The presence of photographs in some card files significantly enhances their source value. *Conclusion*. The study of the fates of Kazakhstani soldiers who were held in prisoner-of-war camps during the Second World War represents an important and relevant issue in national historical scholarship. Archival card files make it possible to reconstruct the individual destinies of Kazakhstani prisoners of war and, on the basis of concrete documentary evidence, to demonstrate the hardships of their wartime experiences. The research shows that the fate of Kazakhstani soldiers in captivity remained outside the focus of scholarly attention for a long time. Only in the period of independence did this issue begin to be studied from new methodological perspectives. Despite the fact that electronic versions of archival materials are not fully accessible, further research in this field remains necessary.
Keywords. World War II, Kazakhstani prisoners of war, Soviet prisoners of war, concentration camp, Stalag No. 316, Stalag No. 337, Stalag No. 324, archival card files, historical memory, fates of prisoners of war, archival sources
Acknowledgments. This article was prepared with the financial support of the Committee of Science, Ministry of Science and Higher Education, project IRN AP26102953 "The history and fate of Kazakh prisoners of war in Nazi concentration camps in Poland, Russia, Ukraine, Belarus, and the Baltic states".
For citation: Sissenbayeva A.A., Kalybekova M.Ch., Abuov N.A. Kazakhstani prisoners of war in nazi concentration camps during the second world war: possibilities for reconstructing individual fates on the basis of archival card files // Asian Journal "Steppe Panorama". 2026. Vol. 13. No. 1. Pp. 241-255. (In Kaz.). DOI: 10.51943/2710-3994_2026_13_1_241-255

ЕКІНШІ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК СОҒЫС ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ КОНЦЛАГЕРЬЛЕРДЕГІ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ӘСКЕРИ ТҰТҚЫНДАР: АРХИВТІК КАРТОТЕКАЛАР НЕГІЗІНДЕ ОЛАРДЫҢ ТАҒДЫРЛАРЫН ҚАЙТА ҚАРАУ МҮМКІНДІКТЕРІ

Алия Амангалиқызы Сисенбаева[1], *Манара Чальтеновна Калыбекова*[2], *Нурболат Аскерович Абуов*[3]

[1]Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің 3 курс докторанты
(71-үй, Әл-Фараби даңғ., 050040 Алматы, Қазақстан Республикасы)
https://orcid.org/0000-0002-5299-8250. E-mail: aliya.sysenbaeva@mail.ru

[2]Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты
(28-үй, Шевченко көш., 050010 Алматы, Қазақстан Республикасы)
Тарих ғылымдарының кандидаты.
https://orcid.org/0000-0001-5194-6136. E-mail: k.manara@gmail.com

[3]Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институтының Петропавл қаласындағы филиалы
(86-үй, Пушкин көш., 150000 Петропавловск, Қазақстан Республикасы)
Тарих ғылымдарының кандидаты, филиал директоры.
https://orcid.org/0000-0002-5843-3365. E-mail: abuovnur@mail.ru

© Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТЭИ, 2026
© Сисенбаева А.А., Калыбекова М.Ч., Абуов Н.А., 2026

Аңдатпа. *Кіріспе.* Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарында миллиондаған советтік әскерилер неміс-фашистік басқыншылардың тұтқынына түсті. Солардың қатарында Қазақстан аумағынан шақырылған сарбаздар да болды. Алайда ұзақ уақыт бойы қазақстандық әскери тұтқындардың тағдыры тарихи зерттеулерде дербес қарастырылмай, жалпы советтік әскери тұтқындар контексінде ғана сипатталып келді. Советтік кезеңдегі идеологиялық шектеулер әскери тұтқындар мәселесін жан-жақты зерттеуге мүмкіндік бермеді, ал тұтқынға түсу фактісі көбіне жағымсыз құбылыс ретінде бағаланды. Тәуелсіздік алғаннан кейін Қазақстан тарих ғылымында бұрын жабық болған архивтік қорларға қол жеткізу мүмкіндігі артты. Соның нәтижесінде РФ Қорғаныс министрлігінің Орталық архиві негізінде «Память народа» электрондық ресурсында аталған архив материалдарындарда әскери тұтқындардың жеке картотекаларын зерттеу мүмкін болды. Бұл деректер қазақстандық сарбаздардың нақты тағдырын, олардың тұтқынға түсу жағдайын, лагерьлерде болған мерзімін және қаза табу себептерін анықтауға жол ашады. Осы мақалада Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы әскери тұтқындар лагерлерінде болған қазақстандық сарбаздардың тағдыры архивтік картотекалар негізінде қарастырылады. *Зерттеудің мақсаттары мен міндеттері* – Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарында неміс әскери тұтқындар лагерлерінде болған қазақстандық сарбаздардың тағдырын архивтік картотекалар негізінде талдау және ғылыми айналымға енгізу. Осы мақсатқа жету үшін төмендегідей міндеттер қойылды: әскери тұтқындардың жеке картотекаларын негізгі дереккөз ретінде қарастыру; қазақстандық сарбаздардың тұтқынға түсу орындарын, лагерьлерін және қаза болу деректерін анықтау; Шталаг № 316, Шталаг № 337 (Леснянский өлім лагері) және Шталаг 324 материалдары негізінде нақты тұлғалардың тағдырын талдау; архивтік деректердің деректанулық маңызын айқындау; қазақстандық әскери тұтқындар мәселесінің зерттелу деңгейін көрсету. *Зерттеу нәтижесінде* архивтік картотекалар қазақстандық әскери тұтқындардың тағдырын қалпына келтірудегі аса маңызды дереккөз екені анықталды. Жеке картотекаларда сарбаздардың аты-жөні, туған жылы мен жері, ұлты, әскери дәрежесі, тұтқынға түскен орны, лагерь атауы, физикалық сипаттамалары және қаза тапқан мерзімі көрсетілген. Талдау барысында Польша аумағындағы Шталаг № 316 және Беларусь аумағындағы Шталаг № 337 және Шталаг 324 лагерлерінде болған советтік әскерлер, оның ішінде қазақстандық сарбаздардың ауыр жағдайы анықталды. Архивтік деректер олардың көпшілігінің 1941–1943 жылдары аштық, ауру, ауыр еңбек және лагерьлік режим салдарынан қаза тапқанын көрсетеді. Картотекаларда өлім себептері көбіне жалпылама түрде берілген, бұл нацистік лагерь құжаттарына тән ерекшелік болып табылады. Сонымен қатар, туған жері мен жеке деректер арқылы олардың Қазақстаннан шыққанын нақты анықтауға болады. Фотосуреттердің болуы кейбір картотекалардың деректік құндылығын арттыра түседі. *Қорытынды.* Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы әскери тұтқындар лагерлерінде болған қазақстандық сарбаздардың тағдырын зерттеу отандық тарих ғылымы үшін маңызды әрі өзекті мәселе болып табылады. Архивтік картотекалар қазақстандық әскери тұтқындардың жеке тағдырын қалпына келтіруге, олардың соғыс жылдарындағы ауыр өмір жолын нақты деректермен көрсетуге мүмкіндік береді. Зерттеу көрсеткендей, қазақстандық сарбаздардың тұтқындағы тағдыры ұзақ уақыт бойы ғылыми назардан тыс қалған. Тек тәуелсіздік кезеңінде ғана бұл мәселе жаңа әдіснамалық тұрғыда зерттеле бастады. Архивтік материалдардың электронды нұсқада берілуі, барлығы бірдей қолжетімді емес болғанымен, бұл бағыттағы зерттеулерді жалғастыру қажет.

Түйін сөздер: Екінші дүниежүзілік соғыс, қазақстандық әскери тұтқындар, кеңестік әскери тұтқындар, концлагерь, Шталаг № 316, Шталаг № 337, Шталаг 324, архивтік картотекалар, тарихи жад, әскери тұтқындардың тағдырлары, архивтік дереккөздер
Алғыс: Мақала ҚР ҒЖБМ ҒК ИРН AP26102953 «Польша, Ресей, Украина, Беларусь және Балтық елдері аумағындағы фашистік концлагерьлерде қазақстандық әскери тұтқындардың тағдыры мен болу тарихы» ғылыми жобасы аясында дайындалған.
Дәйексөз үшін: Сисенбаева А.А., Калыбекова М.Ч., Абуов Н.А. Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы концлагерьлердегі қазақстандық әскери тұтқындар: архивтік картотекалар негізінде олардың тағдырларын қайта қарау мүмкіндіктері // Asian Journal “Steppe Panorama”. 2026. Т. 13. № 1. 241-255 бб. (Қазақш.). DOI: 10.51943/2710-3994_2026_13_1_241-255

ВОЕННОПЛЕННЫЕ-КАЗАХСТАНЦЫ В КОНЦЛАГЕРЯХ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ: ВОЗМОЖНОСТИ РЕКОНСТРУКЦИИ СУДЕБ НА ОСНОВЕ АРХИВНЫХ КАРТОТЕК

Алия Амангаликызы Сисенбаева[1], *Манара Чальтеновна Калыбекова*[2], *Нурболат Аскерович Абуов*[3]

[1]Институт истории и этнологии имени Ч.Ч. Валиханова
Докторант 3 курса Казахского Национального университета им. аль-Фараби.
(д. 71, просп. Аль-Фараби, 050040 Алматы, Республика Казахстан)
https://orcid.org/0000-0002-5299-8250. E-mail: aliya.sysenbaeva@mail.ru

[2]Институт истории и этнологии Ч.Ч. Валиханова
(д. 28, ул. Шевченко, 050010 Алматы, Республика Казахстан)
Кандидат исторических наук
https://orcid.org/0000-0001-5194-6136. E-mail: k.manara@gmail.com

[3]Филиал г. Петропавловск Институт истории и этнологии Ч.Ч. Валиханова
(д. 86, ул. Пушкина, 150000 Петропавловск, Республика Казахстан)
Кандидат исторических наук, директор филиала
https://orcid.org/0000-0002-5843-3365. E-mail: abuovnur@mail.ru

© ИИЭ им. Ч.Ч. Валиханова, 2026
© Сисенбаева А.А., Калыбекова М.Ч., Абуов Н.А., 2026

Аннотация. *Введение.* В годы Второй мировой войны миллионы советских военнослужащих оказались в плену у немецко-фашистских захватчиков. Среди них были и солдаты, призванные с территории Казахстана. Однако на протяжении длительного времени судьба казахстанских военнопленных не рассматривалась в исторических исследованиях как самостоятельная проблема и освещалась лишь в общем контексте истории советских военнопленных. Идеологические ограничения советского периода не позволяли всесторонне изучать проблему военного плена, а сам факт попадания в плен зачастую оценивался как негативное явление. После обретения независимости в казахстанской исторической науке расширились возможности доступа к ранее закрытым архивным фондам. В результате на основе материалов Центрального архива Министерства обороны Российской Федерации и электронного ресурса «Память народа» стало возможным изучение индивидуальных картотек военнопленных. Эти данные позволяют установить конкретные судьбы казахстанских солдат, обстоятельства их пленения, сроки пребывания в лагерях и причины гибели. В данной статье судьбы казахстанских солдат, находившихся в лагерях для военнопленных в годы Второй мировой войны, рассматриваются на основе архивных картотек. *Цели и задачи исследования* заключаются в анализе и введении в научный оборот сведений о судьбах казахстанских солдат, находившихся в немецких лагерях для военнопленных в годы Второй мировой войны,

на основе архивных картотек. Для достижения данной цели были поставлены следующие задачи: рассмотреть индивидуальные картотеки военнопленных в качестве основного источника; определить места пленения, лагеря содержания и данные о гибели казахстанских солдат; проанализировать судьбы конкретных лиц на материалах Шталага № 316, Шталага № 337 (Леснянский лагерь смерти) и Шталага 324; выявить источниковедческую значимость архивных данных; показать степень изученности проблемы казахстанских военнопленных. *Результаты исследования.* В ходе исследования установлено, что архивные картотеки являются одним из важнейших источников для восстановления судеб казахстанских военнопленных. В индивидуальных картотеках содержатся сведения о фамилии и имени солдата, годе и месте рождения, национальности, воинском звании, месте пленения, названии лагеря, физических характеристиках и дате смерти. В результате анализа выявлено тяжелое положение советских солдат, в том числе и казахстанцев, находившихся в лагерях Шталаг № 316 на территории Польши, а также Шталаг № 337 и Шталаг 324 на территории Беларуси. Архивные данные свидетельствуют, что большинство из них погибло в 1941–1943 гг. в результате голода, болезней, тяжелого труда и жесткого лагерного режима. Причины смерти в картотеках зачастую указываются в обобщенной форме, что является характерной особенностью нацистской лагерной документации. Вместе с тем сведения о месте рождения и персональные данные позволяют достоверно установить их происхождение из Казахстана. Наличие фотоматериалов в отдельных картотеках существенно повышает их источниковедческую ценность. *Заключение.* Изучение судеб казахстанских солдат, находившихся в лагерях для военнопленных в годы Второй мировой войны, представляет собой важную и актуальную проблему отечественной исторической науки. Архивные картотеки позволяют восстановить индивидуальные судьбы казахстанских военнопленных и на основе конкретных документальных данных показать их тяжелый жизненный путь в военные годы. Исследование показало, что судьба казахстанских солдат в плену на протяжении длительного времени оставалась вне поля научного внимания. Лишь в период независимости данная проблема начала изучаться с новых методологических позиций. Несмотря на то что электронные версии архивных материалов доступны не в полном объеме, дальнейшее продолжение исследований в данном направлении представляется необходимым.

Ключевые слова. Вторая мировая война, военнопленные-казахстанцы, советские военнопленные, концлагерь, Шталаг № 316, Шталаг № 337, Шталаг 324, архивные картотеки, историческая память, судьбы военнопленных, архивные источники

Благодарность. Статья написана в рамках ГФ ИРН, Министерство науки и высшего образования Республики Казахстан по теме «История пребывания военнопленных-казахстанцев в фашистских концлагерях на территории Польши, России, Украины, Белоруссии и стран Прибалтики» (Регистрационный номер AP 26102953)

Для цитирования: Сисенбаева А.А., Калыбекова М.Ч. Абуов Н.А. Военнопленные-казахстанцы в концлагерях второй мировой войны: возможности реконструкции судеб на основе архивных картотек // Asian Journal "Steppe Panorama". 2026. Т. 13. № 1. С. 241-255. (На Каз.). DOI: 10.51943/2710-3994_2026_13_1_241-255

Кіріспе

Тұтқын деген сөздің өзі кім деген сұраққа Полян: «Гражданами второго сорта, не вызывающими доверия репатриантами, чуть ли не диверсантами, — предателями с навсегда испорченными анкетами и листками учета кадров». (Полян, 2002: 7) деп анықтама береді. Яғни, тарихтан қарап отырсақ әлем өз өмір сүруінде 70 пайызын соғыспен өткізді. Егер ертерек кезеңдерге көз жүгіртсек тұтқынға түскендер құлға айналса, XIX аяғында және бірінші дүниежүзілік соғыс аяқталған соң оған дейін әлем елдері соғыс тұтқындарының құқықтық нормаларын бекіту туралы халықаралық келісімдер жасалып халықаралық қауымдастық соғыс тұтқындарының құқықтық мәртебесін айқындайтын нормаларды бекітуге ұмтыла бастады. Гаага және Женева конвенциялары тұтқындардың өмірі мен ар-намысын қорғауға бағытталған алғашқы маңызды қадамдар болды. Алайда Екінші дүниежүзілік соғыс

тәжірибесі бұл құқықтық нормалардың іс жүзінде сақталмағанын айқын көрсетті. Осындай жағдайлар концлагерьлерде көрініс бере бастады.

Фашистік Германияда концлагерьлердің құрылуы 1933 жылы Адольф Гитлер билікке келгеннен кейін көп ұзамай басталған жүйелі процесс болды. Бастапқыда саяси қарсыластарды ұстау үшін құрылған лагерьлер бірте-бірте нацистік режим қалаусыз деп санайтын әртүрлі әлеуметтік және нәсілдік топтарды қамтитындай кеңейді. Концлагерьлердің құрылу кезеңі 1933-1945 жылдар аралығында Үшінші Рейх басқарған аумақ пен басып алынған территорияларда құрылды. Лагерьлер нацистік репрессия мен террор жүйесінің орталығы болды, ал Екінші дүниежүзілік соғыс пен Холокост кезінде олар жаппай өлтіру орындарына айналды. Лагерьлерді басқару жүйесі туралы Филипов: «Управление в концлагерях осуществлялось военизированными формированиями Национал-социалистической немецкой рабочей партии: сначала штурмовыми отрядами (сокращенно СА), а позже управление приняли охранные отряды (сокращенно СС) совместно с полицейским аппаратом и вооруженными силами нацистской Германии (вермахтом)» (Филипов,2016: 62), - деп жазды. Бұл лагерьлердің жарғылық базасы мен операциялық бақылауы негізінен СС қол астында болды, бұл режимнің қоғамды бақылауға баса назар аударғанын көрсетеді.

Концлагерьлер құқықтық, саяси және әлеуметтік динамикаға негізделген тамырланған негізгі жүйелі күрделі процесс болды деп айтсақ болады. Концлагерлер мен ондағы болған тұтқындар туралы мәліметтер архивтерде сонымен қатар электронды ресуртстарда қолжетімділігі артты. Архивтік картотекаларға негізделген зерттеу қазақстандық сарбаздардың Польша және Беларусь аумағындағы Шталаг № 316, № 337 (Леснянский өлім лагері) және Шталаг 324 сияқты неміс әскери тұтқындар лагерлерінде болғанын нақты деректермен дәлелдеуге мүмкіндік береді. Жеке тұлғалардың тағдырын микротарихи деңгейде қарастыру арқылы соғыс жылдарындағы әскери тұтқындардың жалпы қасіретін тереңірек түсінуге болады.

Материалдар мен зерттеу әдістері

Зерттеудің деректік негізін Ресей Федерациясы Қорғаныс министрлігінің Орталық архивінде (РФ ҚМОА) сақталған әскери тұтқындардың жеке картотекалық құжаттары құрайды. Атап айтқанда, «Память народа» электрондық дерекқоры арқылы қолжетімді болған Шталаг № 316, Шталаг №337 (Леснянский өлім лагері) және Шталаг №324 лагерьлерінде ұсталған қазақстандық сарбаздарға қатысты архивтік материалдар пайдаланылды. Соның ішінде, әскери тұтқындар РФ ҚМОА-нің 58-қ., 977521-тізбе, 1133-ісінде бар Абитов Пердали Абитович, Абдельденов Ахембай және Абдрахманов Аитбайдың жеке картотекалары қарастырылды.

Бұл деректер құрамына тұтқындардың жеке карточкалары, тіркеу жазбалары, антропологиялық сипаттамалары, тұтқынға түсу және қайтыс болу туралы мәліметтер енеді. Зерттеу барысында архивтік картотекалар негізгі дереккөз ретінде қарастырылып, олардың деректанулық мүмкіндіктері мен шектеулері айқындалды. Әскери тұтқындардың жеке картотекаларында көрсетілген мәліметтердің толықтығы, формальды сипатта берілуі және кейбір деректердің болмауы (мысалы, өлім себептерінің нақты көрсетілмеуі, туыстарының кейбір ақпараты болмауы деректерінің жоқтығы) нацистік лагерьлік құжаттаманың ерекшелігі ретінде бағаланды.

Әскери тұтқындардың тағдырын реконструкциялау барысында тарихи-генетикалық, тарихи-салыстырмалы, құжаттық (деректанулық) және жүйелі талдау әдістері қолданылды. Тарихи-генетикалық әдіс нақты тұтқындардың өмір жолын хронологиялық ретпен кезең-кезеңімен қалпына келтіруге мүмкіндік берді. Тарихи-салыстырмалы әдіс әртүрлі лагерьлердегі (Шталаг № 337 және Шталаг № 324) қазақстандық әскери тұтқындардың жағдайын салыстыру арқылы ортақ және ерекше белгілерді анықтауға бағытталды. Құжаттық талдау әдісі картотекалардың мазмұны мен құрылымын, ақпараттық толықтығы мен шектеулерін айқындауға мүмкіндік берді. Ал жүйелі талдау әдісі алынған деректерді Екінші

дүниежүзілік соғыс тарихы, нацистік лагерьлік жүйе және кеңестік әскери тарих контексінде кешенді түрде қарастыруға жағдай жасады.

Әскери тұтқындардың жеке картотекаларында көрсетілген мәліметтердің формальды сипатта берілуі, кейбір деректердің (мысалы, өлім себептерінің нақты көрсетілмеуі немесе туыстары туралы ақпараттың толық болмауы) жеткіліксіздігі нацистік лагерьлік құжаттаманың ерекшелігі ретінде бағаланды. Дегенмен, аталған әдістерді кешенді қолдану нақты тұлғалардың тағдырын микротарихи деңгейде реконструкциялауға мүмкіндік берді.

Талқылау. 2017 жылы Совет әскери тұтқындарына арналған «Советские военнопленные во время Второй мировой войны на польских землях» (Советские военнопленные, 2021:196) атты поляк ғалымдарының 10 ғылыми-зерттеу мақаласының жинағы жарыққа шықты. Якуб Войтковяк Совет әскери тұтқындарды «Жертвы забытого геноцида» деп атап, өз еңбегінде еврейлерден кейінгі екінші орында алып тұрған Екінші дүниежүзілік соғыста тұтқын азаматтар екенін анықтап көрсетті. Шет елдік зерттеуші Снайдерге сілтеме жасайды «были созданы с целью оборвать жизнь» (Войтковяк, 2021: 13) деп атады. Мақала Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарында неміс тұтқынына түскен кеңестік әскери тұтқындардың қасіретін тарихи және тарихнамалық тұрғыдан талдайды. Холокостпен салыстырғанда, кеңестік тұтқындардың жаппай қырылуы ұзақ уақыт бойы еуропалық тарихи жад пен ғылыми зерттеулерде шеткері қалып келді. Автор кеңестік және неміс тарихнамасында бұл мәселенің не себепті маргиналданғанын, сондай-ақ соғыстан кейінгі саяси-идеологиялық факторлардың ықпалын көрсетеді. Мақалада кеңестік әскери тұтқындардың санына мысалы: классикалық зерттеуші К.Штрайтқа сілтеме жасайды: 5,7 млн кеңес әскері кетті, оның 3,3 млн тұтқында қайтыс болды (Штрайт, 2009: 480), ал кеңестік зерттеуші Г.Ф.Кривошеев жұмыс тобының зерттеулерінде бұл цифра аз көрсетеді деп талдау жүргізеді (Кривошеева, 2025: 384).

Өлім деңгейі және коллаборационизм мәселесіне қатысты ғылыми пікірталастарға назар аударылады. Аталған жинақтағы мақалалар Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы кеңестік әскери тұтқындар мәселесін поляк тарихнамасы аясында кешенді түрде қарастыруымен ерекшеленеді. Жинақ авторлары соғыс тұтқындарының тағдырын тек әскери тарих тұрғысынан ғана емес, сонымен қатар гуманитарлық, әлеуметтік және саяси контекстте талдауға ұмтылған. Бұл еңбектерде кеңестік әскери тұтқындардың фашистік лагерьлердегі жағдайы, олардың тіршілік ету шарттары, қазаға ұшырау себептері, сондай-ақ соғыс жылдарындағы поляк қоғамының және жергілікті билік құрылымдарының оларға деген көзқарасы кеңінен ашылады.

Қазіргі таңда қазақстандық тарихнамада көптеген әскери тұтқындар мәселесіне қатысты ғылыми жұмыстар жарық көруде. Қазақстан Республикасында коммунистік идеологиядан арылу қазақстандық әскери тұтқындар мәселесін зерттеудегі ғылыми тәсілдерді қайта қарауға мүмкіндік беріп, бұл тақырыпты объективті әрі деректік негізде зерттеудің басталуына жол ашты. Атап айтқанда, Б.И. Садықов (Садықов, 2002: 248), А. Қара (Қара, 2011), Б.Г. Аяған (Аяған, 2005: 240), С. Бекенов (Бекенов, 2007: 256) еңбектері жаңа архивтік материалдарға сүйене отырып, Түркістан легионының құрылу тарихын, оның құрамын, сандық көрсеткіштерін және азиялық текті кеңестік әскери тұтқындардың лагерьдегі жағдайы мен тағдырын кешенді түрде талдайды. Бұл зерттеулер қазақстандық әскери тұтқындардың тарихын ғылыми тұрғыдан терең түсінуге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, 2018 жылы Г.М. Мендикулованың редакциясымен жарық көрген көптомдық «Қазақтар Екінші дүниежүзілік соғыста: шетел архивтерінен құжаттар» 1 том (Мендикулова және т.б., 2018: 383), 2 том (Мендикулова және т.б., 2020: 353) жинағы елеулі үлес қосты. Г.М. Мендикулованың зерттеулері автордың жеке кездесулер барысында жинақтаған далалық материалдарына негізделіп, әскери тұтқындық феноменін және қазақстандық әскери тұтқындардың тағдырын тарихи-деректанулық тұрғыдан талдауға бағытталған.

Дәстүрлі кеңестік тарихнама негізінен Ресей Федерациясы Қорғаныс министрлігінің Орталық архиві (РФ ҚМОА) қорларына сүйенген болса, аталған жинақ ғылыми айналымға Еуропалық (Франция, Ұлыбритания т.б.) архивтерінде сақталған құжаттарды енгізуімен ерекшеленеді (Мендикулова және т.б., 2018: 383). Жинақта еуропалық Қарсыласу қозғалысына қатысқан қазақстандықтар туралы мәліметтер, сондай-ақ әскери тұтқындардың қайғылы тағдырын және Түркістан легионының қызметін ашып көрсететін құжаттар ерекше ғылыми құндылыққа ие. Шетелдік архив қызметкерлері мен отандық зерттеушілердің бірлескен жұмысы бұл тақырыпты идеологиялық тұрғыдан шектелген зерттеу аясынан шығарып, оны құжаттық негіздегі объективті әрі антропологиялық талдау деңгейіне көтеруге мүмкіндік берді. Сонымен қатар бұл еңбек қазақстандық жауынгерлердің соғыс жолының географиясын едәуір кеңейтіп, олардың Еуропа кеңістігіндегі тарихи рөлін жаңа деректер негізінде айқындады.

2021 жылдан бастап Қазақстанда қуғын-сүргінге ұшырағандар тарихын зерттеу жөніндегі өңірлік комиссиялар тарапынан белгілі бір жұмыстар атқарылғанын атап өткен жөн. Атап айтқанда, Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы қазақстандық әскери тұтқындар тарихына қатысты Мемлекеттік комиссияның қызметі аясында бірқатар іргелі құжаттық жинақтар жарық көрді. Бұл қатарда VIII том – «Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы қазақстандық әскери тұтқындар» (Саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау жөніндегі комиссия, 2022: 199), IX том – «Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы қазақстандық әскери тұтқындар. Ақмола облысы» (Саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау жөніндегі комиссия, 2022: 631), X том – «Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы қазақстандық әскери тұтқындар. Солтүстік Қазақстан облысы» (Саяси қуғын-сүргін құрбандарын ақтау жөніндегі комиссия, 2022: 648) атты басылымдарды атауға болады. IX томда «Справка о дислокации немецских лагерей для военнопленных в период Отечественной войне» (Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссияның материалдары, 2022: 24) ақпаратында 546 лагерьдің тізімі көрсетілген. Нәтижиелер бөлімінде талданған лагерьлерге атауы мен орналасқаан жері осы тізімге сай келеді. Алайда соңғы екі жинақта негізінен тек жекелеген өңірлерден шыққан әскери тұтқындардың персоналдық мәліметтері қамтылып, олардың тұтқындағы және тұтқыннан босатылғаннан кейінгі тағдырының тарихи қырлары туралы мәліметтер жоқ. Атап айтқанда, әскери тұтқындардың фашистік лагерьлерде болған кезеңі, олардың тұрмыс-тіршілігі, лагерьлік режимнің сипаты, босатылғаннан кейінгі әлеуметтік жағдайы мен тағдыры жүйелі түрде талданбаған. Жалпы алғанда, қазақстандық әскери тұтқындардың тағдыр тарихы әлі де толыққанды зерттелді деп айту қиын. Бүгінгі күні олардың накты саны, тұтқынға түсу жағдайлары мен себептері, фашистік концлагерьлердегі өмір сүру ерекшеліктері, тұтқындар арасындағы өлім-жітім деңгейі мен оның динамикасы, қаза болу себептері, әскери тұтқындардың бір лагерьден екіншісіне ауыстырылу механизмдері, сондай-ақ қашу әрекеттері мен олардың нәтижелері сияқты маңызды мәселелер жеткілікті түрде айқындалмаған. Осыған байланысты аталған бағыттағы зерттеулерді кеңейту, архивтік деректерді кешенді түрде тарту және пәнаралық әдістерді қолдану қазақстандық әскери тұтқындар тарихын терең әрі жан-жақты ашуға мүмкіндік береді.

Нәтижиелер

Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы адам тағдырының ең күрделі мәселелерінің бірі – «тұтқындар» тақырыбы болып саналады. Бұл тақырыпты жалпы адамзаттық тұрғыдан, соғыстың тасада қалған өмірін ескере отырып қарау қажеттілігі туындайды. Архивтік құжаттарды зерттеу нәтижесінде концлагерлердегі тұтқындардың жеке істері туралы нақты мәліметтер анықталып, олардың тарихи және деректанулық маңызы бағаланды. Төменде қазақстандық әскери тұтқындарының жеке картотекаларын қарастырдық.

Әскери тұтқынның жеке картотекасы. Лагерьдегі нөмірі: №15358. Лагерь: 316 17 деп көрсетілген. Әскери бөлім: 158 Y.R

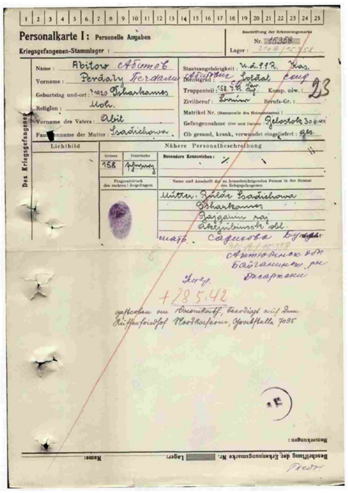

Сурет1 – РФ ҚМОА. Қ.58. Т. 977521. Іс.1133. https://pamyat-naroda.ru/ Абитов П.А. жеке картотекасы
[Figure 1 – CAMD RF. F. 58. In. 977521. C. 1133. https://pamyat-naroda.ru/ Abitov P.A., personal card index]

Жеке картотекасы бойынша Аты-жөні: Абитов Пердали Абитович. Туған жылы мен орны: 1920 жыл, Джаркамес (Ақтөбе облысы, Байғанин ауданы, Жарқамыс ауылы) Діні: Ислам. Әкесінің аты: Абит. Ұлты: қазақ. Kas деп қысқартылған неміс тіліндегі Kasackh. Дәрежесі: солдат. Түскен (орны және кезеңі) Белосток. 30.6.41. Фото: жоқ. Саусақ ізі: бар: оң қолының көрсеткіш саусағы. Арнайы белгілері: жоқ. Әскери тұтқынының тұратын елінде хабарланатын адамның аты-жөні мен мекенжайы: Анасы: Садикова Булде. Джаркамес. Байғанин ауд. Ақтөбе облысы. Память народа сайтында қайтыс болған жылы 28.5.1942 жыл. Жерленген жері: Солтүстік казарма (Ченстохова). Қабірі 7095. Ұсталған жері Белосток болғанымен, картада көрсетілгендей Лагерь 316 деп тұр. Память народа сайтында Шталаг 316 деп жазылған. Бұл Седлец қаласындағы «Шталаг 316» лагері болуы мүмкін.

«Сообщение чрезвычайной государственной комиссии по установлению и расследованию злодеяний немецко-фашистских захватчиков и их сообщников» 1948 жылғы алғашқы зерттеулерде (Жинақ, 1948: 46) Комиссия жұмысы Демблин қамалы «фронтшталаг №307» және Седлец қ. орналасқан «Шталаг № 316», «Шталаг № 333» лагерлерінде «немецко-фашистские захватчики в течение 1941–1942 годов путем голода, истязаний, расстрелов и отравления, а также путем сознательного распространения инфекционных заболеваний зверски истребили более 132 тысяч советских военнопленных» (Жинақ, 1948: 4)

Комиссия мәліметтері бойынша, 1941–1942 жылдар аралығында аталған лагерьлерде неміс-фашистік басқыншылар кеңестік әскери тұтқындарға қарсы жүйелі түрде қылмыстық саясат жүргізген. Аштыққа ұшырату, азаптау, ату, улау және жұқпалы ауруларды әдейі тарату арқылы 132 мыңнан астам кеңестік әскери тұтқынның қаза тапқаны көрсетіледі. Бұл дерек әскери тұтқындардың жаппай қырылуы кездейсоқ немесе жекелеген фактілердің жиынтығы емес, нацистік биліктің алдын ала ойластырылған және мақсатты түрде жүзеге асырылған саясаты болғанын дәлелдейді.

Аталған құжаттың ғылыми маңыздылығы бірнеше қырынан көрінеді. Біріншіден, комиссия жұмысы нақты географиялық нысандарды (Демблин, Седлец және ондағы лагерьлер) айқындап, қылмыстардың орын алған жерін дәл көрсетеді. Екіншіден, тұтқындардың қаза болу себептері кешенді түрде сипатталып, медициналық сараптамалар, эксгумация нәтижелері және куәгерлердің айғақтары арқылы расталады. Үшіншіден, бұл материалдар Нюрнберг процесі шеңберінде және кейінгі халықаралық құқықтық бағалау үшін маңызды деректік база қалыптастырды.

Сонымен бірге, Төтенше мемлекеттік комиссияның материалдары кеңестік тарихнаманың бастапқы кезеңінде әскери тұтқындар мәселесін зерттеуге негіз болғанымен, идеологиялық шектеулерге байланысты тұтқындардың ұлттық құрамы мен жеке тағдырлары терең талданбады. Қазақстаннан шыққан әскери тұтқындар бұл құжаттарда көбіне «кеңестік әскери тұтқындар» ұғымы аясында ғана қарастырылды. Осы тұрғыдан алғанда, комиссия

материалдары бүгінгі таңда қазақстандық әскери тұтқындардың Польша аумағындағы концлагерьлерде болғанын дәлелдейтін маңызды дереккөз ретінде қайта қарауды және ұлттық аспект тұрғысынан жаңаша талдауды қажет етеді.

1948 жылғы Төтенше мемлекеттік комиссияның хабарламасы Польша аумағындағы лагерьлерде кеңестік әскери тұтқындарға қарсы жасалған қылмыстардың ауқымын айқындаған алғашқы жүйелі зерттеу болып табылады. Бұл құжат қазіргі тарих ғылымы үшін тек деректік маңызға ие ғана емес, сонымен қатар Екінші дүниежүзілік соғыс тарихындағы «ақтаңдақ» беттерді, оның ішінде қазақстандық әскери тұтқындардың тағдырын қайта зерделеуге негіз болатын маңызды ғылыми бастау болып саналады. Германия концлагерьлері тек Польша территориясын қамтыған жоқ, сонымен қатар Беларусь, Латвия, Украина, Ресей және Балтық елдерінің аумағында да орналасты.

Әскери тұтқынның жеке картотекасы. Лагерьдегі нөмірі: №20019. Лагерь: 20 1 43.

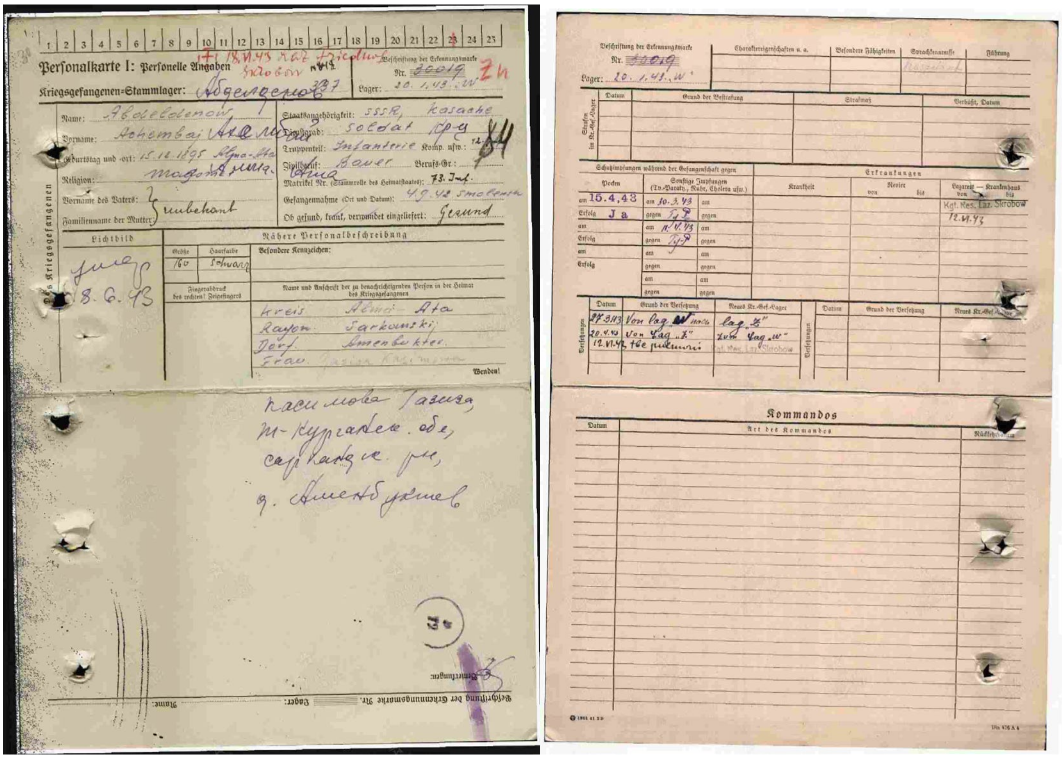

Сурет 2 – РФ ҚМОА. Қ.58. Т.977521. Іс.1133 https://pamyat-naroda.ru/ Абдельденов А. Жеке картотекасы
[Figure 2 – CAMD RF. F. 58. In. 977521. C. 1133. https://pamyat-naroda.ru/ Abdeldenov A., personal card index]

РФ Қорғаныс министрлігінің Орталық архивінен сілтеме жасалған «Память народа» ақпараттық базасында сақталған мәліметтер Қазақстан азаматтарының Беларусь аумағындағы нацистік концлагерьлерде болғанын дәлелдейді. Солардың бірі – қазақ азаматы Абдельденов Ахембай, Леснянский өлім лагерінде (шталаг № 337) тұтқында болған әскери қызметші. Картотекалық деректерге сәйкес, Абдельденов Ахембай 1895 жылғы 15 желтоқсанда Алматы қаласында дүниеге келген. Діни сенімі – ислам (магомед), ұлты – қазақ, азаматтығы – КСРО. Әскери дәрежесі – солдат. Ол 1942 жылғы 4 қыркүйекте Смоленск қаласында тұтқынға түскен. Бұл дерек кеңестік әскердің батыс бағыттағы ауыр шайқастарымен және жаппай тұтқынға түсу үдерісімен сәйкес келеді. Картотекада тұтқынның жеке антропологиялық белгілері көрсетілген: бойы – 160 см, шашының түсі – қара, денсаулығы – «жақсы» деп сипатталған. Фотосурет тіркелмеген, бұл нацистік лагерь құжаттарында жиі кездесетін жағдай. Сондай-ақ әскери тұтқынның туған-туыстарына хабарлау үшін көрсетілген мекенжайы – Алматы округі, Сарқан ауданы. Бұл дерек оның Қазақстан аумағымен нақты әлеуметтік байланысын айқындайды. Картотеканың келесі бетінде Абдельденов Ахембайдың 1943 жылғы 18 маусымда қайтыс болғаны көрсетілген. Өлім себебі жалпы түрде «тұтқында қайтыс болды» деп белгіленген, бұл нацистік лагерь құжаттарына тән формальды тұжырым болып табылады

және нақты себептердің (аштық, ауру, ауыр еңбек, жазалау шаралары) көрсетілмеуімен сипатталады. Лагерь атауы ретінде құжатта шталаг №337 көрсетілген. Тарихи деректерге сүйенсек, бұл – Беларусь аумағында орналасқан Леснянский өлім лагері, онда 1941–1944 жылдары ондаған мың кеңестік әскери тұтқындар мен бейбіт тұрғындар қаза тапқан. Абдельденов Ахембайдың тағдыры аталған лагерьдегі қазақстандық әскери тұтқындардың трагедиясын нақты дерек арқылы айқындайды. Осы картотекалық материал Қазақстаннан шыққан әскери тұтқындардың жеке тағдырларын қалпына келтіруде аса маңызды дерек көзі болып табылады. Мұндай құжаттар қазақстандық әскери тұтқындардың тарихын дербес зерттеу қажеттігін көрсетіп, Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы тарихи жадты жаңғыртуға мүмкіндік береді.

Сайтта Лагерь атауын Шталаг 337 деп жазылған. Ақпараттарға сүйенсек бұл лагерь Леснянский өлім лагері (шталаг № 337) –Ұлы Отан соғысы жылдарында (1941–1944) неміс-фашистік басқыншылар тарапынан кеңестік әскери тұтқындар мен бейбіт тұрғындарды жаппай жою орындарының бірі. Лагерь 1941 жылғы қыркүйекте қазіргі Брест облысы Баранович ауданы аумағында, теміржол желісіне жақын орманды жерде құрылған. Бастапқыда ол кеңестік әскери тұтқындарға арналған лагерь ретінде ұйымдастырылды. Лагерь құрылымы екі бөлімнен тұрды: негізгі және карантиндік аймақ. Ол қатаң күзетпен қоршалып, әскери-инженерлік қорғаныс нысандарымен жабдықталды. Лагерьде мыңдаған тұтқындар өте ауыр жағдайда ұсталды: тұрғын бaрактардың жетіспеушілігі, аштық, ауыр еңбек және санитарлық талаптардың сақталмауы жаппай өлімге әкелді. Әсіресе 1941–1942 жылдардағы қыс мезгілінде тұтқындардың көпшілігі ашық аспан астында қалған. Нацистік әкімшілік лагерьде қатыгез, террористік режим орнатып, жүйелі түрде жазалау шараларын жүргізді. Әскери тұтқындарды жаппай ату, дарға асу және жазалаушы акциялар кеңінен қолданылды. 1942 жылы тұтқындардың коллаборационистік бөлімдерге қосылудан бас тартуына байланысты жаппай қырып-жою орын алды. 1943 жылдың соңына қарай әскери тұтқындар басқа лагерьлерге көшіріліп, олардың орнына майдан шебінен күштеп эвакуацияланған бейбіт тұрғындар әкелінді. Лагерь мен оның бөлімшелерінде жалпы саны 88 мыңнан астам адам қаза тапты.

Сурет 3 – Фото Беларусь энцоклопедиясы. 15.02.2024 ж. ақпартынан алынды. https://belarusenc.by/temy/belarusinsecwar/2876/ «На территори Леснянского сельсовета в радиусе лагеря военнопленных №337 до 5 км. В годы Великой отчественной войны немецско-фашисткими захватчиками зверски-замучено и заживо погребено 88 407 военнопленных, партизан и мирных советских граждан»

[Figure 3 — Photo from the Belarusian Encyclopedia. Retrieved from the information dated 15 February 2024. https://belarusenc.by/temy/belarusinsecwar/2876/ "On the territory of the Lesnyansky rural council, within a radius of up to 5 km from Prisoner-of-War Camp No. 337, during the Great Patriotic War the German fascist invaders brutally tortured to death and buried alive 88,407 prisoners of war, partisans, and peaceful Soviet civilians"]

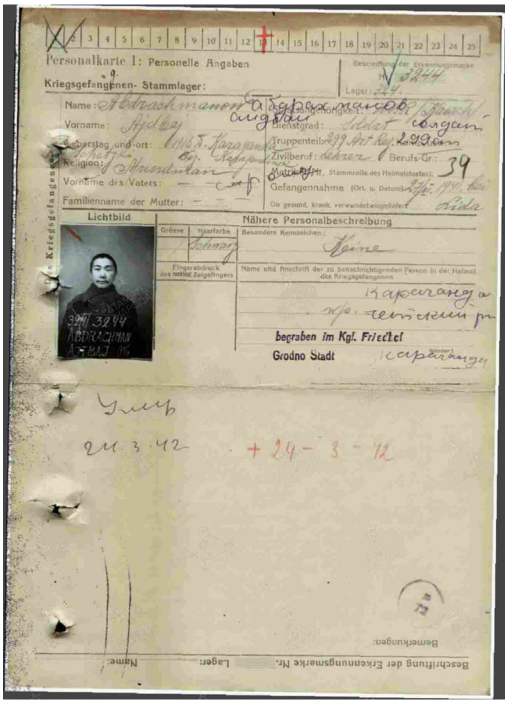
Personalkarte I: Personelle Angaben
Kriegsgefangenen- Stammlager:
Beschriftung der Erkennungsmarke
Nr. 3244
Lager: 324
Name: Abdrachmanow
Vorname: Ajtbaj
Geburtstag und -ort: 1916 г. Karaganda
Religion:
Vorname des Vaters:
Familienname der Mutter:
Staatsangehörigkeit:
Dienstgrad: Soldat
Truppenteil:
Zivilberuf:
Berufs-Gr.:
Matrikel Nr. (Stammrolle des Heimatstaates):
Gefangennahme (Ort u. Datum):
Ob gesund, krank, verwundet eingeliefert:
Lida
Lichtbild
3244
ABDRACHMAN
Nähere Personalbeschreibung
Grösse
Haarfarbe
Schwarz
Besondere Kennzeichen:
Keine
Fingerabdruck des rechten Zeigefingers
Name und Anschrift der zu benachrichtigenden Person in der Heimat des Kriegsgefangenen
begraben im Kgf. Friedhof
Grodno Stadt
24.3.42
+ 24 - 3 - 42
Bemerkungen:
Beschriftung der Erkennungsmarke Nr.
Lager:
Name:

Сурет 4 – РФ ҚМОА. Қ.58. Т.977521. Іс.1133 https://pamyat-naroda.ru/ Абдрахманов А. Жеке картотекасы
[Figure 4 – CAMD RF. F. 58. In. 977521. C. 1133. https://pamyat-naroda.ru/ Abdrakhmanov A., personal card index]

Абдрахманов Аитбай картотекасында 1916 жылы Қарағандыда туған. Ұлты КСРО, қазақ, дәрежесі: солдат деп көрсетілген. Ол Лида қаласында тұтқынға түсіп, Шталаг 324 лагерьіне жіберілген. Картотека мәліметтері бойынша, Абдрахманов Аитбай 1942 жылғы 24 наурызда лагерьде қайтыс болған. Тұтқынның физикалық сипаттары бойынша шашы қара түсті, бойы мен басқа антропологиялық мәліметтері картотекада тіркелген. Оның фотосуреті архивтік құжатта сақталған, бұл тарихи зерттеулерде маңызды дерек ретінде қарастырылады. Туған-туыстарына хабарлау үшін көрсетілген мекенжай белгісіз, бұл кезеңдегі тұтқындардың отбасыларымен байланысының қиындығын көрсетеді. Абдрахманов Аитбай Грондо жерленген, бұл Шталаг 324 лагерьінің ресми жерлеу аймағы болуы мүмкін. Жеке картотека деректері Абдрахманов Аитбайдың тағдырын нақты қалпына келтіруге мүмкіндік береді. Ол Шталаг 324 лагерьінде тұтқын болғаны және қайтыс болған күні арқылы кеңестік әскери тұтқындардың Германиядағы лагерьлердегі тағдырын зерттеуде маңызды дерек болып табылады. Фотосурет болуы архивтік материалдардың сенімділігін арттырады және жеке деректерді тарихи зерттеуде қолдануға мүмкіндік береді. Туған-туыстарымен байланыс деректері жазылмаған. Жерлеу орны (Грондо) әскери тұтқындардың жерлеу практикасын және лагерьдегі өлім статистикасын зерттеуде қосымша дерек болып табылады. Осылайша, Абдрахманов Аитбайдың картотекасы Шталаг 324 лагерьіндегі қазақстандық әскери тұтқындардың өмірі мен өлімі туралы нақты ақпарат беріп, Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы Қазақстан азаматтарының тағдырын зерттеуде құнды дерек көзі болып табылады.

Қорытынды

Екінші дүниежүзілік соғыс жылдарындағы қазақстандық әскери тұтқындардың тағдырын архивтік картотекалар негізінде реконструкциялау зерттеудің маңызды мүмкіндігін көрсетеді. Жеке картотекалық мәліметтер – тұтқынның туған жылы, туған жері, ұлты, әскери дәрежесі, физикалық сипаттары, тұтқынға түсу орны мен мерзімі, лагерьдегі нөмірі, өлім күні мен жерленген жері – микротарихи деңгейде нақты деректер береді. Мысалы, Абитов Пердали Абитовичтің картотекасы арқылы оның тұтқынға түсу орны (Белосток), лагерь нөмірі (Шталаг 316), қайтыс болған күні (28.05.1942) және жерленген орны (Солтүстік казарма, Ченстохова) анықталды. Бұл дерек туған-туыстарына бұрын белгісіз болған ақпаратты береді, сонымен

қатар тұтқынның қай жерде қаза тапқанын ғылыми дәлелдермен көрсетеді. Абдельденов Ахембайдың Леснянский өлім лагерінде (Шталаг №337) болған картотекасы тұтқындардың тұрмыс-тіршілігін, физикалық жағдайын, антропологиялық сипаттарын, сондай-ақ қайтыс болу себептерін талдауға мүмкіндік береді. Бірақ, картотекаларда өлім себептері көбіне жалпылама түрде («тұтқында қайтыс болды» және соған ұқсас жазбалар) берілген немесе мүлде нақтыланбаған. Бұл – лагерьлік есеп жүргізудің формальды сипатын және тұтқындардың жаппай қырылу жағдайында нақты медициналық немесе құқықтық тіркеудің жүргізілмегенін аңғартады. Өлімнің нақты себептерінің (аштық, жұқпалы аурулар, ауыр еңбек, азаптау, ату және т.б.) көрсетілмеуі деректің ақпараттық шектеулігін айқындайды және зерттеуші тарапынан қосымша салыстырмалы және контекстуалдық талдауды қажет етеді. Абдрахманов Аитбайдың Шталаг 324 лагерьінде қайтыс болған картотекасы да тұтқындардың өмірі мен өлімі туралы деректерді нақтылайды: фотосуреттер, антропологиялық сипаттамалар, жерлеу орны (Грондо) – бұл кеңестік әскери тұтқындардың Германиядағы концлагерьлердегі тағдырын жан-жақты зерттеуге мүмкіндік береді. Осылайша, архивтік картотекалар қазақстандық әскери тұтқындардың тағдырын деректік тұрғыдан толық, жан-жақты және микротарихи деңгейде зерттеуге мүмкіндік береді. Бұл деректер қазақстандық тарихи жадты жаңғыртып, тұтқындар мәселесін гуманитарлық, әлеуметтік және әскери тарих контексінде кешенді қарастыруға жағдай жасайды.

Sources

CAMD RF — Central Archive of the Ministry of Defence of the Russian Federation

Дереккөз

РФ ҚМОМ — Ресей Федерациясы Қорғаныс министрлігінің Орталық мұрағаты

References

Abishev, 1958 — *Abishev G.A.* Kazakhstan v Velikoy Otechestvennoy Voyne [Kazakhstan in the Great Patriotic War]. Alma-Ata: 1958. 346 p. (In Russ.).

Aldazhumanov,2017 — *Aldazhumanov K.S.* Tutқundagy qazaq zhauyngerleri. Zhas qazaq. №20 (644) 19 mamyr 2017. 11 b. (In Kaz.).

Ayagan, 2005 — *Ayagan B.* Krasnye i chernye [Red and Black]: materialy Guverovskogo arhiva [Materials of the Hoover Archive]. Almaty, 2005. 240 p. (In Russ.).

Bekenov, 2007 — *Bekenov S.* Qazaq tutqyny [The Kazakh Prisoner] / Ed. by B. Ayagan. Almaty: Qazaq enciklopedijasy, 2007. 256 p. (In Kaz.).

Chilikova, 2017 — *Chilikova E.* Voennopelnnye-kazahstancy: proekt arhiva Prezidenta RK. [Soldiers of Kazakhstan: project of the archive of the President of the Republic of Kazakhstan]. Akparattyk zhane gylymi praktikalyk magazine. Archives of Kazakhstan.Aqparattyq zhane gylymi praktikalyq zhurnal. Arhivy Kazahstana. 2 (42) 2017. Pp. 5-9. (In Russ.).

Datner, 1963 — *Datner SH.* Prestupleniya nemecko-fashistskogo Vermahta v otnoshenii voennoplennyh vo Vtoroj Mirovoj vojne [Crimes of the Nazi Wehrmacht against prisoners of war in World War II] / Transl. from Polish Ya.O. Nemchinsky; Introd. by S. K. Timoshenko; ed. by D. S. Kareva. M.: Izd-vo inostr. lit-ry, 1963. 486 p. // Datner, S. Zbrodnie Wehrmachtu na jeńcach wojennych w II wojnie światowej, Warszawa, 1961. (In Russ.).

Filipov,2016 — *Filipov K.* Den'gi koncentracionnyh lagerej Tret'ego Rejha. [Money from the concentration camps of the Third Reich.] Bankaўski vesnik, STUDZEN' 2016. C. 62-67. URL: https://www.nbrb.by/bv/pdf/articles/10226.pdf

Mendikulova, Gabdullina, 2020 — *Mendikulova G. M., Gabdullina A. Z.* Historiography and sources of the problem of the Soviet prisoners-of-war of Kazakh ethnicity in the Second World War. *Vestnik KazNU.* Serija istoricheskaja. 2020. № 80(1). Pp. 10–18. URL: https://bulletin-history.kaznu.kz/index.php/1-history/article/view/683

Mendikulova i dr., 2018 — *Mendikulova G.M., Nadezhuk E.A., Akataeva A.A., Gabdullina A.Zh., Baytasova G. (comp.).* Kazakhi vo Vtoroy mirovoy voyne: dokumenty iz zarubezhnykh arkhivov [Kazakhs in the Second World War: Documents from Foreign Archives]. Vol. 1. Almaty: Satbayev University, 2018. 383 p. (In Russ.).

Mendikulova i dr., 2020 — *Mendikulova G.M., Nadezhuk E.A., Akataeva A.A., Tumabaev T.S., Abdigaparova G. (comp.).* Kazakhi vo Vtoroy mirovoy voyne: dokumenty iz zarubezhnykh arkhivov [Kazakhs in the Second World War: Documents from Foreign Archives]. Vol. 2. Almaty: Satbayev University, 2020. 353 p. (In Russ.).

Krivosheev, 2025 — *Krivosheev G.F.* Velikaya Otechestvennaya bez grifa sekretnosti. Kniga poter' [The Great Patriotic War without the "Secret" Classification. The Book of Losses]. Moscow, 2025. 384 p. (In Russ.).

Qara, 2011 — *Qara A.* Turkistan legionynyn aqiqaty: svastika men qyzyl zhuldiz arasyndaġy zhantalas [The Truth about the Turkestan Legion: The Struggle between the Swastika and the Red Star]. Turkistan, 2011. (In Kaz.).

Ob ubijstve nemcami sovetskih voennoplennyh, 1948 — *Ob ubijstve nemcami sovetskih voennoplennyh* v kreposti Demblin (Ivan-Gorod) i v nekotoryh drugih nemeckih lageryah na territorii Pol'shi: Dok. i fotosnimki [On the murder of Soviet prisoners of war by the Germans in the fortress of Demblin (Ivan-Gorod) and in some other German camps on the territory of Poland: Documents and photographs] / Chrezvychajnaya Gosudarstvennaya Komissiya po ustanovleniyu i rassledovaniyu zlodeyanij nemecko-fashistskih zahvatchikov i ih soobshchnikov. Moscow: OGIZ; Gospolitizdat, 1948. 46 p. (In Russ.).

«Pamyat naroda» elektrondy resurs: URL: https://pamyat-naroda.ru/

Polyan, 2002 — *Polyan P.M.* Zhertvy dvuh diktatur: Zhizn', trud, unizhenija i smert' sovetskih voennoplennyh i ostarbajterov na chuzhbine i na rodine. [Victims of two dictatorships: Life, work, humiliation and death of Soviet prisoners of war and Ostarbeiters in foreign lands and at home.] 2-e izd., pererab. i dop. M.: Rossijskaja politicheskaja jenciklopedija (ROSSPJeN), 2002. 896 p. (In Russ.).

Sadykova, 2002 — *Sadykova B.I.* Istoriya Turkestanskogo legiona v dokumentah [Elektronnyj resurs] [History of the Turkestan Legion in Documents] / B.I. Sadykova. Almaty: Kajnar, 2002. 248 p. (In Russ.).

Sayasi qugyn-sürgin qurbandaryn tolyq aqtau jonindegi Memlekettik komissiyanıñ materialdary (XX gasyrdyn 20–50 jıldary) = *Materialy Gosudarstvennoj komissii po polnoj reabilitacii zhertv politicheskih repressij (20–50 gody XX veka)*. Tom 8. Voennoplennye–kazahstancy Vtoroj Mirovoj vojny. Sbornik dokumentov i materialov [Materials of the State Commission for the Full Rehabilitation of Victims of Political Repressions (1920–1950s). Vol. 8. Prisoners of War–Kazakhstanis of the Second World War. Collection of Documents and Materials] / Ed.-in-Chief E.T. Karin. Astana, 2022. 200 p. (In Russ.; In Kaz.).

Sayasi qugyn-surgin qurbandaryn tolyq aqtau jonindegi Memlekettik komissiyanın materialdary (XX gasyrdyn 20–50 jıldary) = *Materialy Gosudarstvennoj komissii po polnoj reabilitacii zhertv politicheskih repressij (20–50 gody XX veka)*. T. 9: Voennoplennye-kazahstancy Vtoroj mirovoj vojny. Akmolinskaya oblast'. Sbornik dokumentov i materialov [Materials of the State Commission for the Full Rehabilitation of Victims of Political Repressions (1920–1950s). Vol. 9: Prisoners of War–Kazakhstanis of the Second World War. Akmola Region. Collection of Documents and Materials] / Sostaviteli toma: Kokebaeva G.K., Aldazhumanov K.Sh., Asylov N.T., Dzhaparov B.A., Batov E.B., Makipov A.S.; Ed.-in-Chief E.T. Karin. Astana, 2022. 632 p. (In Russ.; In Kaz.).

Sayasi qugyn-surgin qurbandaryn tolyq aqtau jonindegi Memlekettik komissiyanıñ materialdary (XX gasyrdyn 20–50 jıldary) = *Materialy Gosudarstvennoj komissii po polnoj reabilitacii zhertv politicheskih repressij (20–50 gody XX veka)*. T. 10: Voennoplennye–kazahstancy Vtoroj mirovoj vojny. Severo-Kazahstanskaya oblast'. Sbornik dokumentov i materialov [Materials of the State Commission for the Full Rehabilitation of Victims of Political Repressions (1920–1950s). Vol. 10: Prisoners of War–Kazakhstanis of the Second World War. North Kazakhstan Region. Collection of Documents and Materials] / Ed.-in-Chief E.T. Karin. Astana, 2022. 648 p. (In Russ.; In Kaz.).

Sovetskie voennoplennye, 2021 — *Sovetskie voennoplennye* vo Vremja Vtoroj mirovoj vojny na pol'skih zemljah. [Soviet prisoners of war during World War II on Polish lands] sb.st. Acad. ed. Ja.Vojtkovjak, transl. by M.A.Krisan'. Saint Petersburg: Aletejja, 2021. 196 p. (In Russ.).

Shtrait, 2009 — *Shtrait K.* Oni nam ne tovarishchi. Vermaht i sovetskie voennoplennye v 1941–1945 gg. [They Are Not Our Comrades. The Wehrmacht and Soviet Prisoners of War in 1941–1945]. M.: Russkoe istoricheskoe obshchestvo; Russkaya panorama, 2009. 480 p. (In Russ.).

Әдебиеттер тізімі

Абишев, 1958 — *Абишев Г.А.* Казахстан в Великой Отечественной войне. Алма-Ата, 1958. 346 с.

Алдажұманов, 2017 – *Алдажуманов К.С.* Тұтқындағы қазақ жауынгерлері. Жас қазақ. № 20 (644) 19 мамыр 2017. 11 б.

Аяган, 2005 — *Аяган Б.* Красные и черные [Текст]: материалы Гуверовского архива / Б. Аяган, 2005. 240 с.

Бекенов, 2007 — *Бекенов С.* Қазақ тұтқыны / Бас ред. Б. Аяған. – Алматы: Қазақ энциклопедиясы, 2007. 256 б.

Датнер,1963 — *Датнер Ш.* Преступления немецко-фашистского Вермахта в отношении военнопленных во Второй Мировой войне / Пер. с польского Я. О. Немчинского; Вступит. статья С. К. Тимошенко; Под ред. Д. С. Карева. – М.: Изд-во иностр. лит-ры, 1963. 486 с /// Datner, S. Zbrodnie Wehrmachtu na jeńcach wojennych w II wojnie światowej, Warszawa, 1961.

Филипов,2016 — *Филипов К.* Деньги концентрационных лагерей Третьего Рейха. Банкаўскі веснік, СТУДЗЕНЬ 2016. С. 62-67. URL: https://www.nbrb.by/bv/pdf/articles/10226.pdf

Mendikulova, Gabdullina, 2020 — *Mendikulova G. M., Gabdullina A. Z.* Historiography and sources of the problem of the Soviet prisoners-of-war of Kazakh ethnicity in the Second World War. *Vestnik KazNU.* Serija istoricheskaja. 2020. № 80(1). Pp. 10–18. URL: https://bulletin-history.kaznu.kz/index.php/1-history/article/view/683

Казахи во Второй мировой войне, 2018 — *Казахи во Второй мировой войне:* документы из зарубежных архивов: сб. док-тов. Т.1. / сост. Г.М. Мендикулова, Е.А. Надежук, А.А. Акатаева, А.Ж. Габдуллина, Г. Байтасова. Алматы: Satbayev University, 2018. 383 с.

Казахи во Второй мировой войне,2020 — *Казахи во Второй мировой войне:* документы из зарубежных архивов: сб. док-тов. Т.2 / Сост. Г.М. Мендикулова, Е.А. Надежук, А.А. Акатаева, Т.С. Тумабаев, Г. Абдигапарова. Алматы: Satbayev University, 2020. 353 с.

Кривошеев, 2025 — *Кривошеев Г.Ф.* Великая Отечественная без грифа секретности. Книга потерь. М. 2025. 384 с.

Қара, 2011 — *Қара А.* Түркістан легионның ақиқаты: свастика мен қызыл жұлдыз арасындағы жанталас. Түркістан, 2011.

Об убийстве немцами советских военнопленных, 1948 — *Об убийстве немцами советских военнопленных* в крепости Демблин (Иван-Город) и в некоторых других немецких лагерях на территории Польши: Док. и фотоснимки / Чрезвычайная Государственная Комиссия по установлению и расследованию злодеяний немецко-фашистских захватчиков и их сообщников. [М.]: ОГИЗ; Госполитиздат, 1948. 46 с.

«Память народа» электронды ресурсы. URL: https://pamyat-naroda.ru/

Полян, 2002 — *Полян П. М.* Жертвы двух диктатур: Жизнь, труд, унижения и смерть советских военнопленных и остарбайтеров на чужбине и на родине. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2002. 896 с.

Садыкова, 2002 — *Садыкова Б.И.* История Туркестанского легиона в документах [Электронный ресурс] / Б.И. Садыкова. Алматы: Кайнар, 2002. 248 с.

Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссияның материалдары, 2022 — *Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссияның материалдары (ХХ ғасырдың 20-50 жылдары)* = Материалы Государственной комиссии по полной реабилитации жертв политических репрессий (20-50 годы ХХ века). Том 8. Военнопленные–казахстанцы Второй Мировой войны. Сборник документов и материалов / Под общ. ред. Е.Т. Карина. Астана, 2022. 200 с.

Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссияның материалдары, 2022 — *Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссияның материалдары* (ХХ ғасырдың 20–50 жылдары) = Материалы Государственной комиссии по полной реабилитации жертв политических репрессий (20–50 годы ХХ века). Т. 9: Военнопленные-казахстанцы Второй мировой войны. Акмолинская область. Сборник документов и материалов / Составители тома: Кокебаева Г.К., Алдажуманов К.Ш., Асылов Н.Т., Джапаров Б.А., Батов Е.Б., Макипов А.С.; под общ. ред. Е.Т. Карина. Астана, 2022. 632 с.

Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссияның материалдары, 2022 — *Саяси қуғын-сүргін құрбандарын толық ақтау жөніндегі Мемлекеттік комиссияның материалдары (ХХ ғасырдың 20-50 жылдары)* = Материалы Государственной комиссии по полной реабилитации жертв политических репрессий (20-50 годы ХХ века). Том 10. Военнопленные – казахстанцы Второй мировой войны. Северо-Казахстанская область. Сборник документов и материалов / Под общ. ред. Е.Т. Карина. Астана, 2022. 648 с.

Советские военнопленные, 2021 — *Советские военнопленные* во Время Второй мировой войны на польских землях: сб.ст / науч.ред. Я. Войтковяк, пер. М.А. Крисань. СПб.: Алетейя, 2021. 196 с.

Штрайт, 2009 — *Штрайт К.* Они нам не товарищи. Вермахт и советские военнопленные в 1941-1945 гг. М.: Русское историческое общество; Русская панорама, 2009. 480 с.

Чиликова, 2017 — *Чиликова Е.* Военнопелнные-казахстанцы: проект архива Президента РК. Ақпараттық және ғылыми практикалық журнал. Архивы Казахстана. 2 (42) 2017. С. 5-9.

CONTENTS

HISTORIOGRAPHY AND SOURCE STUDIES

Abdimomynov N.T., Ospanova A.O., Djumashev A. FROM IDEOLOGY TO EMPIRICAL SYNTHESIS: THE EVOLUTION OF THE SOVIET RUSSIAN HISTORIOGRAPHY ON THE POLITICAL ECONOMY OF THE GOLDEN HORDE) ……..........7
Kalfa M., Kozhakhan Zh., Beysegulova A. THE HISTORY OF RESEARCH ON THE LEATHER-PROCESSING CRAFT OF THE KAZAKH PEOPLE……..........23
Temirkhanov B., Mutaliyev M., Karakulak M. THE IMAGE OF KHOJA AHMET YASSAWI IN THE "KAZAKH" NEWSPAPER…………..........36

HISTORY

Aldazhumanov K.S., Sandybayeva D.M., Abuov N.A. KAZAKHSTANIS IN CAPTIVITY, THE PARTISAN MOVEMENT, AND THE EUROPEAN RESISTANCE…………..........46
Barın E., Satayeva B. THE CONSTRUCTIVE ROLE OF CULTURE AND LANGUAGE IN HISTORICAL DISCOURSE…………..........62
Bulanov E., Tumabayev T., Safarov R. THE BASMACHI MOVEMENT IN CENTRAL ASIA: HISTORICAL ORIGINS AND REGIONAL PECULIARITIES…………..........79
Zholdassuly T., Madelkhanova M. THE "KOSHCHI" UNION AND ITS ACTIVITIES IN THE KYZYLORDA REGION: A STUDY BASED ON ARCHIVAL MATERIALS (1920–1929)..........95
Kasymbekova M.A., Vecihi S.F.H. SOCIAL PREREQUISITES FOR THE EMERGENCE AND DEVELOPMENT OF SUFI ORDERS IN CENTRAL ASIA..........111
Kokebayeva G.K., Bissembaiuly M. FORCED MIGRATION AND ETHNIC POLICY IN WESTERN BELARUS AND WESTERN UKRAINE IN THE 1940s……..........125
Kuanbay O.B., Apendiyev T.A., Ushkurbayeva A.E. DEMOGRAPHIC DYNAMICS OF TAJIKISTAN: FERTILITY, MORTALITY, TRENDS AND FORECASTS (1990–2023)..........139
Malikova S.Z., Tashagil A., Issakayeva A.M. AUL BAIS: THE POLICY OF CONFISCATION AND DEPORTATION CONDUCTED IN THE BULAEV DISTRICT……..........155
Muhametkhanuli N., Kurbanali Zh. POLITICAL RELATIONS BETWEEN THE HAN DYNASTY AND THE XIONGNU AND THEIR INFLUENCE ON NOMADIC CIVILIZATION……..........169
Mukhatova O.Kh., Seffat D. KAZAKH – RUSSIAN DIPLOMATIC RELATIONS OF THE LATE 17TH – EARLY 18TH CENTURIES ……..........182
Myrzabekova R., Zhakupova G., Rakhmonkulova Z. FORCED LABOR SYSTEM IN THE TERRITORY OF THE KAZAKH SSR ON THE EXAMPLE OF JAPANESE PRISONERS OF WAR (1946–1956)……..........195
Nurpeissova E., Baydaly R., Abil Ye. SOCIO-POLITICAL ACTIVITY OF ELDES OMAROV DURING THE YEARS OF CIVIL CONFRONTATION (1917–1919)…..........211
Sarsembayeva G.A., Zhailaubayeva A.N., Ualtayeva A. SOCIO–DEMOGRAPHIC PROCESSES IN THE CITIES OF EAST KAZAKHSTAN IN THE 90s OF THE XXth CENTURY (BASED ON THE EXAMPLE OF UST–KAMENOGORSK AND SEMIPALATINSK)..........225
Sissenbayeva A., Kalybekova M.Ch., Abuov N.A. KAZAKHSTANI PRISONERS OF WAR IN NAZI CONCENTRATION CAMPS DURING THE SECOND WORLD WAR: POSSIBILITIES FOR RECONSTRUCTING INDIVIDUAL FATES ON THE BASIS OF ARCHIVAL CARD FILES..........241
Teleuova E.T., Zhumadil A.K. THE FORMATION PATTERNS OF A HYBRID LEGAL MODEL IN THE 19TH CENTURY KAZAKH STEPPE……..........256

ETHNOLOGY/ANTHROPOLOGY

Assylbekova N., Kistaubayeva A., Dospanov O. KAZAKH ETHNOGRAPHIC COLLECTIONS OF THE KUNSTKAMERA: A MUSEOLOGICAL ANALYSIS……..........270
Musabayev K., Sizdikov B., Maldybek A. THE LOCALIZATION OF THE MEDIEVAL CITY OF SURI: BASED ON WRITTEN AND ARCHAEOLOGICAL SOURCES……..........282

МАЗМҰНЫ

ТАРИХНАМА ЖӘНЕ ДЕРЕКТАНУ

Абдимомынов Н.Т., Оспанова А.А., Жумашев А.М. ИДЕОЛОГИЯЛЫҚ ДОГМАЛАРДАН ЭМПИРИКАЛЫҚ СИНТЕЗГЕ: АЛТЫН ОРДАНЫҢ САЯСИ ЭКОНОМИЯСЫН ЗЕРТТЕУДЕГІ КЕҢЕСТІК ТАРИХНАМАНЫҢ ЭВОЛЮЦИЯСЫ……………………………………………………………………………………..................................7
Калфа М., Қожахан Ж., Бейсегулова А. ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ТЕРІ ӨҢДЕУ КӘСІБІНІҢ ЗЕРТТЕЛУ ТАРИХЫ………………………………………………………..23
Темирханов Б., Муталиев М., Каракулак М. ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИ БЕЙНЕСІНІҢ «ҚАЗАҚ» ГАЗЕТІНДЕГІ КӨРІНІСІ………………………………..36

ТАРИХ

Алдажұманов Қ.С., Сандыбаева Д.М., Абуов Н.А. ТҰТҚЫНҒА ТҮСКЕН ҚАЗАҚСТАНДЫҚТАР, ПАРТИЗАН ҚОЗҒАЛЫСЫ ЖӘНЕ ЕУРОПАЛЫҚ ҚАРСЫЛАСУ ҚОЗҒАЛЫСЫ…………………………………………….....46
Барын Е., Сатаева Б. ТАРИХИ ДИСКУРСТАҒЫ МӘДЕНИЕТ ПЕН ТІЛДІҢ КОНСТРУКТИВТІК ҚЫЗМЕТІ……………………………………………………………………………………………………..62
Бұланов Е.О., Тұмабаев Т.С., Сафаров Р.И. ОРТА АЗИЯДАҒЫ БАСМАШЫЛАР ҚОЗҒАЛЫСЫ: ТАРИХИ БАСТАУЛАРЫ МЕН АЙМАҚТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ………………...79
Жолдасұлы Т., Маделханова М. «ҚОСШЫ» ОДАҒЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚЫЗЫЛОРДА ӨҢІРІНДЕГІ ҚЫЗМЕТІ: АРХИВТІК МАТЕРИАЛДАР БОЙЫНША ЗЕРТТЕУ (1920–1929 жж.)…...95
Касымбекова М.Ә., Вежихи С.Ф.Х. ОРТАЛЫҚ АЗИЯДА СОПЫЛЫҚ ТАРИҚАТТЫҢ ПАЙДА БОЛУЫ МЕН ДАМУЫНЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК АЛҒЫШАРТТАРЫ………………...111
Көкебаева Г.К., Бисембайұлы М. 1940 ЖЫЛДАРДАҒЫ БАТЫС БЕЛАРУСЬ ПЕН БАТЫС УКРАИНАДАҒЫ МӘЖБҮРЛІ МИГРАЦИЯ ЖӘНЕ ЭТНИКАЛЫҚ САЯСАТ………………...125
Қуанбай О.Б., Әпендиев Т.Ә., Ушкурбаева А.Е. ТӘЖІКСТАННЫҢ ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ДИНАМИКАСЫ: ТУЫЛУ МЕН ӨЛІМ-ЖІТІМ КӨРСЕТКІШІ, ТЕНДЕНЦИЯЛАР ЖӘНЕ БОЛЖАМДАР (1990–2023)…………..139
Маликова С.З., Ташағыл А., Исакаева А.М. АУЫЛ БАЙЛАРЫ: БУЛАЕВ АУДАНЫНДА ЖҮРГІЗІЛГЕН ТӘРКІЛЕУ ЖӘНЕ ЖЕР АУДАРУ САЯСАТЫ……..155
Мұқаметханұлы Н., Құрбанәлі Ж. ХАНЬ ДИНАСТИЯСЫ МЕН ҒҰНДАРДЫҢ САЯСИ ҚАТЫНАСТАРЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ КӨШПЕНДІЛЕР ӨРКЕНИЕТІНЕ ЫҚПАЛЫ………………...169
Мұхатова О.Х., Сеффат Д. XVII Ғ. СОҢЫ – XVIII Ғ. БАСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ-ОРЫС ДИПЛОМАТИЯЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ…………………………………...………………………………........................182
Мырзабекова Р., Жакупова Г., Байхоразова З. ҚАЗАҚ КСР ТЕРРИТОРИЯСЫНДАҒЫ МӘЖБҮРЛІ ЕҢБЕК ЖҮЙЕСІ ЖАПОН СОҒЫС ТҰТҚЫНДАРЫ МЫСАЛЫНДА (1946–1956)……………………………………......195
Нурпеисова Э.Т., Байдалы Р.Ж., Әбіл Е.А. ЕЛДЕС ОМАРОВТЫҢ АЗАМАТТЫҚ ҚАРСЫЛАСУ ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ-САЯСИ ҚЫЗМЕТІ (1917–1919 жж.)…..211
Сарсембаева Г.А., Жайлаубаева А.Н., Уалтаева А.С. XX ҒАСЫРДЫҢ 90–ы ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ ШЫҒЫС ҚАЗАҚСТАН ҚАЛАЛАРЫНДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК–ДЕМОГРАФИЯЛЫҚ ПРОЦЕСТЕР (ӨСКЕМЕН МЕН СЕМЕЙ МЫСАЛЫНДА)………………………………………………………..225
Сисенбаева А.А., Калыбекова М.Ч., Абуов Н.А. ЕКІНШІ ДҮНИЕЖҮЗІЛІК СОҒЫС ЖЫЛДАРЫНДАҒЫ КОНЦЛАГЕРЬЛЕРДЕГІ ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ӘСКЕРИ ТҰТҚЫНДАР: АРХИВТІК КАРТОТЕКАЛАР НЕГІЗІНДЕ ОЛАРДЫҢ ТАҒДЫРЛАРЫН ҚАЙТА ҚАРАУ МҮМКІНДІКТЕРІ………………...241
Телеуова Э.Т., Жұмаділ А.Қ. XIX ҒАСЫРДАҒЫ ҚАЗАҚ ДАЛАСЫНДАҒЫ ГИБРИДТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ ҮЛГІНІҢ ҚАЛЫПТАСУ ЗАҢДЫЛЫҚТАРЫ……………………………………………………………………........256

ЭТНОЛОГИЯ/АНТРОПОЛОГИЯ

Асылбекова Н., Кистаубаева А., Доспанов О. КУНСТКАМЕРАДАҒЫ ҚАЗАҚ ЭТНОГРАФИЯЛЫҚ КОЛЛЕКЦИЯЛАРЫ: МУЗЕЙТАНУЛЫҚ ТАЛДАУ………………..………………….….....................................270
Мұсабаев Қ., Сиздиков Б., Малдыбек А. ОРТАҒАСЫРЛЫҚ СУРИ ҚАЛАСЫНЫҢ ЛОКАЛИЗАЦИЯСЫ: ЖАЗБА ЖӘНЕ АРХЕОЛОГИЯЛЫҚ ДЕРЕКТЕР НЕГІЗІНДЕ……………………..……..282

СОДЕРЖАНИЕ
ИСТОРИОГРАФИЯ И ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ

Абдимомынов Н.Т., Оспанова А.А., Жумашев А.М. «ОТ ИДЕОЛОГИЧЕСКИХ ДОГМ К ЭМПИРИЧЕСКОМУ СИНТЕЗУ: ЭВОЛЮЦИЯ СОВЕТСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ ПОЛИТЭКОНОМИИ ЗОЛОТОЙ ОРДЫ…………...7
Калфа М., Кожахан Ж., Бейсегулова А. ИСТОРИЯ ИЗУЧЕНИЯ КОЖЕВЕННОГО РЕМЕСЛА КАЗАХСКОГО НАРОДА………………………………………………………..………………..........23
Темирханов Б., Муталиев М., Каракулак М. ОБРАЗ ХОДЖИ АХМЕДА ЯСАВИ В ГАЗЕТЕ «КАЗАХ»………36

ИСТОРИЯ

Алдажуманов К.С., Сандыбаева Д.М., Абуов Н.А. КАЗАХСТАНЦЫ В ПЛЕНУ, ПАРТИЗАНСКОМ ДВИЖЕНИИ И ЕВРОПЕЙСКОМ СОПРОТИВЛЕНИИ……………………………………..…......................46
Барын Е., Сатаева Б. КУЛЬТУРА И ЯЗЫК КАК КОНСТРУКТИВНЫЕ ФАКТОРЫ ИСТОРИЧЕСКОГО ДИСКУРСА…………………………………………………………………………………….......................62
Буланов Е.О., Тумабаев Т.С., Сафаров Р.И. БАСМАЧЕСКОЕ ДВИЖЕНИЕ В СРЕДНЕЙ АЗИИ: ИСТОРИЧЕСКИЕ ИСТОКИ И РЕГИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ……..……………………….............79
Жолдасулы Т., Маделханова М. СОЮЗ «КОШЧИ» И ЕГО ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В КЫЗЫЛОРДИНСКОМ РЕГИОНЕ: ИССЛЕДОВАНИЕ НА ОСНОВЕ АРХИВНЫХ МАТЕРИАЛОВ (1920–1929 гг.)..................................95
Касимбекова М.А., Вежихи С.Ф.Х. СОЦИАЛЬНЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И РАЗВИТИЯ СУФИЙСКИХ ОРДЕНОВ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ………...111
Кокебаева Г.К., Бисембайулы М. ВЫНУЖДЕННАЯ МИГРАЦИЯ И ЭТНИЧЕСКАЯ ПОЛИТИКА В ЗАПАДНОЙ БЕЛАРУСИ И ЗАПАДНОЙ УКРАИНЕ В 1940-х ГОДАХ……..125
Қуанбай О.Б., Апендиев Т.А,, Ушкурбаева А.Е. ДЕМОГРАФИЧЕСКАЯ ДИНАМИКА ТАДЖИКИСТАНА: РОЖДАЕМОСТЬ, СМЕРТНОСТЬ, ТЕНДЕНЦИИ И ПРОГНОЗЫ (1990–2023 ГГ.)...139
Маликова С.З., Ташагыл А., Исакаева А.М. АУЛЬНЫЕ БАИ: ПОЛИТИКА КОНФИСКАЦИИ И ВЫСЕЛЕНИЕ ПРОВЕДЕННАЯ В БУЛАЕВСКОМ РАЙОНЕ……..………………….…………….………………..............155
Мукаметханулы Н., Құрбанали Ж. ПОЛИТИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ ДИНАСТИИ ХАНЬ И ХУННУ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ЦИВИЛИЗАЦИЮ КОЧЕВНИКОВ…………………..………………………………………......169
Мухатова О.Х., Сеффат Д. КАЗАХСКО – РУССКИЕ ДИПЛОМАТИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ КОНЦА XVII – НАЧАЛА XVIII ВВ……………………………………………………………………………...……182
Мырзабекова Р., Жакупова Г., Рахмонкулова З. СИСТЕМА ПРИНУДИТЕЛЬНОГО ТРУДА НА ТЕРРИТОРИИ КАЗАХСКОЙ ССР НА ПРИМЕРЕ ЯПОНСКИХ ВОЕННОПЛЕННЫХ (1946–1956 гг.)…………….…..............195
Нурпеисова Э.Т., Байдалы Р.Ж., Абиль Е.А. ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ЕЛДЕСА ОМАРОВА В ГОДЫ ГРАЖДАНСКОГО ПРОТИВОСТОЯНИЯ (1917–1919 гг.)...211
Сарсембаева Г.А., Жайлаубаева А.Н., Уалтаева А.С. СОЦИАЛЬНО–ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОЦЕССЫ В ГОРОДАХ ВОСТОЧНОГО КАЗАХСТАНА В 90–е ГОДЫ XX ВЕКА (НА ПРИМЕРЕ УСТЬ–КАМЕНОГОРСКА И СЕМИПАЛАТИНСКА)…………………………………………………………………............................225
Сисенбаева А.А., Калыбекова М.Ч., Абуов Н.А. ВОЕННОПЛЕННЫЕ-КАЗАХСТАНЦЫ В КОНЦЛАГЕРЯХ ВТОРОЙ МИРОВОЙ ВОЙНЫ: ВОЗМОЖНОСТИ РЕКОНСТРУКЦИИ СУДЕБ НА ОСНОВЕ АРХИВНЫХ КАРТОТЕК…….……………………………………………………………………………………….……...241
Телеуова Э.Т., Жумадил А.К. ЗАКОНОМЕРНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ГИБРИДНОЙ ПРАВОВОЙ МОДЕЛИ В КАЗАХСКОЙ СТЕПИ В XIX ВЕКЕ…...256

ЭТНОЛОГИЯ/АНТРОПОЛОГИЯ

Асылбекова Н., Кистаубаева А., Доспанов О. КАЗАХСКИЕ ЭТНОГРАФИЧЕСКИЕ КОЛЛЕКЦИИ КУНСТКАМЕРЫ: МУЗЕЕВЕДЧЕСКИЙ АНАЛИЗ……………...……………………………….…............270
Мусабаев К., Сиздиков Б., Малдыбек А. ЛОКАЛИЗАЦИЯ СРЕДНЕВЕКОВОГО ГОРОДА СУРИ: НА ОСНОВЕ ПИСЬМЕННЫХ И АРХЕОЛОГИЧЕСКИХ СВИДЕТЕЛЬСТВ……..282

ASIAN JOURNAL “STEPPE PANORAMA”
2026. 13 (1)
Бас редактор:
Қабылдинов З.Е.

Компьютерде беттеген:
Копеева С.Ж.

Құрылтайшысы және баспагері:
Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті
Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Редакция мен баспаның мекен-жайы:
050010, Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй
ҚР ҒЖБМ ҒК Ш.Ш. Уәлиханов атындағы Тарих және этнология институты ШЖҚ РМК

Журнал сайты: https://ajspiie.com

Ш.Ш. Уәлиханов ат. ТжЭИ басылған:
050010 Қазақстан Республикасы, Алматы қ., Шевченко көш., 28-үй